

ПАМ'ЯТІ СВІТЛАНИ ГРИГОРІВНИ ІВАНИЦЬКОЇ (1964–2024)

Вранці 15 квітня 2024 р. до Чернігова прилетіла трагічна звістка: українська історична наука зазнала тяжкої втрати. У результаті автоаварії пішла з життя Світлана Григорівна Іваницька – доктор історичних наук, авторка декількох сотень наукових праць, що побачили світ в Україні та закордоном. Колеги, які її добре знали, підтримували постійні особисті контакти, були шоковані несправедливістю долі до талановитої, безмежно відданої улюбленій справі, ініціативної й працьовитої людини.

С. Іваницька народилася 9 січня 1964 р. у Запоріжжі. У 1986 р. вона з відзнакою закінчила історичний факультет Запорізького державного університету, працювала в університеті на посадах молодшого наукового співробітника, згодом – асистента, а потім продовжила навчання в аспірантурі Інституту історії СРСР Академії наук у Москві. 1 грудня 1994 р. дослідниця захистила дисертацію на здобуття вченого ступеня кандидата історичних наук на тему «Українська Демократично-Радикальна партія: витоки, організація, програма, тактика (90-ті рр. XIX – 1908 р.)» (науковий керівник – професор К.Ф. Шацillo). Результати дослідження було оприлюднено в низці наукових колективних видань та монографії «Українська ліберально-демократична партійна еліта: “колективний портрет” (кінець XIX – поч. XX ст.)», яка вийшла у Запоріжжі в 2011 р.

З 1995 р. С.Г. Іваницька працювала на посадах старшого викладача, з 1999 р. – доцента кафедри українознавства Запорізького інституту економіки та інформаційних технологій, з 2016 р. очолювала кафедру права та соціально-гуманітарних дисциплін у цьому навчальному закладі. Вона розробила й читала студентам курси з історії України, політології, культурології, соціології, економічної історії, історії української культури, історії держави й права України, історії держави й права зарубіжних країн, конституційного (державного) права зарубіжних країн тощо. Водночас С.Г. Іваницька продовжувала збирати й вивчати матеріали, публікувати праці, присвячені діячам українського національно-визвольного руху. Вона співавторка колективної монографії про Петра Стебницького та праці «Олександр Шульгин в українському державотворенні та міжнародній політиці: зб. наукових праць та документів». Обидві книги вийшли в Києві в Інституті української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАН України відповідно у 2013 та 2016 рр. До 140-річчя від дня народження письменника та громадсько-політичного діяча Михайла Могиланського спільно з колегами з Києва, Дніпропетровська, Чернігова підготувала до друку меморіальне число науково-популярного ілюстрованого видання «Пам'ятки України: історія і культура» (відповідальний редактор – І.Б. Гирич) (2013 р., № 9), підготувала до друку в співавторстві епістолярну спадщину М. Могиланського («Листи Михайла та Марії Могиланських до Іллі Шрага (1907–1917 рр.)»). Чернівці, 2014 р.).

Результати наукових досліджень запорізької історикині публікувалися в таких виданнях, як «Український історичний журнал», «Український археографічний щорічник», «Українська біографістика», «Історіографічні дослідження в Україні», «Проблеми вивчення історії Української революції 1917–1921 рр.», «Краєзнавство», «Сіверянський літопис», «Розумовські зустрічі», «Літературний Чернівці», «Музейний вісник», «Київська старовина», «Пам'ятки: археографічний щорічник», «Студії з архівної справи та документознавства», «Наукові праці історичного факультету Запорізького державного університету» та ін. Вона – авторка численних статей з проблематики історії українських політичних партій, долі їхніх лідерів, історії періодичних видань. До кола її зацікавлень також входили студії з вітчизняної історіографії, археографії, регіональної та локальної історії, інтелектуальної історії України. Невтомна трудівниця брала участь у різноманітних міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, читаннях, семінарах (загальну кількість котрих, як, до речі, і її наукових праць, ще потрібно встановити).

Плідна наукова діяльність С.Г. Іваницької не залишилася непоміченою. Дослідниця двічі отримувала дослідницьку дотацію Канадського інституту українських студій (2009 та 2012 рр.).

Зрештою в її науковій роботі визначилася провідна дослідницька тема: коло проблем, пов'язаних із інтерпретаціями постаті та публіцистичної спадщини одного з найвидатніших діячів українського національно-визвольного руху – Сергія Єфремова. С.Г. Іваницька підготувала до друку й видала на грантові кошти двотомник «Єфремов С. PERSONALIA. Публіцистика 1899–1917 рр. (“Значущі Інші”: статті, посвяти, силуетки, некрологи, рецензії, полеміка): в 2-х томах», який вийшов друком у 2016, 2018 рр. у Херсоні, а також збірник «Єфремов С. Публіцистика в “Книгарі” доби війни та революції (1917–1920)» (Херсон, 2018). Виявлення єфремовських текстів, їх сумлінне, ретельне вивчення, наукове опрацювання дозволили С.Г. Іваницькій підготувати монографію «Публіцистична спадщина Сергія Єфремова в контексті суспільних трансформацій: історико-біографічні аспекти (кінець ХІХ ст. – 1920 р.)» (Херсон: Вид-чий дім «Гельветика», 2018. 596 с.). У квітні 2019 р. це ґрунтовне видання було захищено як докторська дисертація на засіданні Вченої ради Запорізького державного університету. Продовженням цієї теми стала спільна з Т.П. Демченко книга «Сергій Єфремов: “Це життя було одним суцільним подвигом неустанної праці”» (Київ: Парламентське вид-во, 2020. 565 с.), яка стала першим науковим і водночас популярно написаним дослідженням життя й творчості цієї знакової постаті.

Мирне життя, наукову та педагогічну роботу С.Г. Іваницької, як і мільйонів наших співвітчизників, перервало вторгнення російських військ в Україну. Родина Іваницьких змушена була з огляду на безперервні, безпрецедентно жорстокі бомбардування рідного міста перебраться до Києва, де вони орендували невелику квартиру. Світлані Григорівні запропонували дистанційно викладати декілька дисциплін на кафедрі історії України Сумського державного педагогічного університету ім. А.С. Макаренка. На жаль, на повну силу розгорнутися тут їй завадило незavidне становище прифронтового регіону.

Світлана Григорівна Іваницька була великою патріоткою України та своєї малої батьківщини. Але вона також цікавилася й історією Чернігово-Сіверщини, друкувалася у чернігівських журналах, збірниках наукових праць, брала участь у наукових конференціях. За визначний внесок у вивчення минулого нашого краю запорізька дослідниця була удостоєна Чернігівської обласної премії імені Леоніда Глібова. Урочисте вручення диплома відбулося 5 березня 2019 р. в читальному залі Чернігівської обласної бібліотеки ім. В.Г. Короленка, причому лауреатка була присутня на церемонії по скайпу.

У липні того ж таки року родина Іваницьких на декілька днів приїздила до Чернігова. Їх приймали як дорогих і бажаних гостей. Екскурсію по визначних місцях старовинного міста для них провів Максим Блакитний – нинішній в.о. директора Чернігівського історичного музею ім. В.В. Тарновського. Іваницькі відвідали Літературно-меморіальний музей-заповідник М.М. Коцюбинського, обласну бібліотеку, кафедру історії України Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т.Г. Шевченка і скрізь зустрічали теплий прийом, відкрите й щире спілкування. У його ході народжувалися нові ідеї, уклалися плани. Деяко пощастило реалізувати, багато чого не судилося...

Сподіваємося, що до річниці нашої болючої спільної втрати поталанить підготувати збірник пам'яті С.Г. Іваницької, до якого б увійшли неопубліковані праці історикині та її біобібліографічний покажчик.

Світла пам'ять про Світлану Григорівну Іваницьку назавжди залишиться у серцях її колег.

Тамара Демченко, Олександр Коваленко

